

УДК 343.983

Микола Васильович САВЧУК,

здобувач Львівського університету бізнесу та права

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ ВЧИНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ

У методиці розслідування терористичних злочинів, як і в методах розслідування інших злочинів, одним із критеріїв є криміналістична характеристика знаряддя вчинення злочину, які мають пряме співвідношення до способів вчинення злочину, що дозволяє надати цим злочинам криміналістичну оцінку, визначити кримінологічні аспекти і виділити елементи, що становлять основу для розробки методики розслідування [1, с. 1857].

Поняття вибуху надано у ст. 113 КК України де зазначено, що це процес вивільнення великої кількості енергії в обмеженому об'ємі за короткий проміж уток часу. тощо. Для складу закінченого злочину достатньо вчинення будь-якої із зазначених дій. Вчинення вибуху – це ініціювання вибуху за допомогою вибухових речовин, вибухових матеріалів, бойових припасів фабричного виготовлення або саморобних [2, с. 607].

Вчинення терористичних актів в Україні до 2013р. здійснювалися в 98 % саморобними вибуховими пристроями. Починаючи з 2014 року з початку російської агресії та анексії Криму, а також безпосередньої участі збройних формувань РФ на Сході України у терористичній діяльності і прямому керівництві незаконними збройними формуваннями на Донбасі, масштабні терористичні акти в 100 % вчиняються з використанням вибухових пристроїв, які постачаються воєнно-промисловим комплексом РФ.

До вибухових речовин належать порох, динаміт, тротил, нітрогліцерин та інші хімічні речовини, їх сполуки або суміші, здатні вибухнути без доступу кисню. На сьогодні вибухових речовин нараховується понад 2000, що, безумовно, ускладнює визначення індивідуального найменування тієї чи іншої речовини. В процесі експертних досліджень постійно виникають питання, відповіді на які потребує глибоких спеціальних знань щодо типів, характеристик та властивостей вибухових речовин, сфери їх застосування.

Під вибуховими пристроями слід розуміти саморобні чи виготовлені промисловим способом виробу одноразового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі фактори – спричинити

смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин [3, с. 2].

Основними видами вибухових пристроїв військового призначення є боєприпаси, зокрема ракети й авіаційні бомби, морські та річкові міни, торпеди, артилерійські боєприпаси, інженерні боєприпаси, засоби ближнього бою (ручні, гранатометні гранати), імітаційні засоби, а також деякі елементи боєприпасів, що споряджені вибуховою речовиною (снаряди, міни, порохові заряди, висаджувачі). Варто враховувати те, що до класу імітаційних засобів відносять імітаційні патрони, які є боєприпасами, а також імітаційні вибухові пакети, які не відносяться до категорії боєприпасів.

Вибухові пристрої промислового виготовлення, котрі використовують з кримінальною метою, мають зазвичай сукупність двох видів вражаючої дії – фугасну й осколочну. Такі вибухові пристрої мають слабо виразну запалювальну дію. Спеціальні вибухові пристрої промислового виготовлення мають специфічний вид вражаючої дії – кумулятивну.

Відповідно до застосованих підривачів, вибухові пристрої поділяють на керовані, уповільненої дії і некеровані, котрі спрацьовують внаслідок впливу на чутливий елемент. До останніх відносять інженерні міни, міни-пастки, що працюють у режимі очікування, ручні гранати, боєприпаси артилерії з підривачами ударної дії тощо. Як керовані, так і некеровані підривачі призначені для запобігання несанкціонованому вибуху в умовах службового користування, а також для надійного перетворення початкового впливу на вибуховий пристрій на один із видів початкового імпульсу на основний заряд вибухової речовини. До таких вибухових пристроїв, насамперед, відносять пристрої, споряджені високочутливими вибуховими речовинами, що здатні вибухати хоча б від одного з простих початкових імпульсів – удар, тертя, тепловий вплив [4, с. 57].

На основі характеристик вибухових пристроїв та їх елементів дає змогу визначити та встановлення типу, що можуть бути віднесені до вибухотехнічних і відповідно до цього будувати обґрунтовані криміналістичні версії, і визначити напрями планування розслідування вчиненого терористичного акту.

Список бібліографічних посилань

1. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Ін Юре, 2011. 736 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. С. С. Яценко. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : А.С.К., 2003. 845 с.

3. Єдиний звіт ГПУ України щодо діяльності підрозділів СБУ за 2013–2016 рр. Київ : ГПУ, 2016. 250 с.

4. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 22.10.2017).

5. Колесник В. А., Гора І. В. Криміналістика у протидії незаконного використання вибухових пристроїв, вогнепальної зброї та обігу наркотиків : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 400 с.

Одержано 21.11.2017

УДК 343.12:343.985(477)

Сергій Анатолійович САЛТОВЕЦЬ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЯКІ ЗАЛУЧЕНІ ДО СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО ПІДРОЗДІЛУ

Слід зауважити, що протягом тривалого часу актуальною залишається проблема безпеки осіб, які беруть участь в організації та здійсненні спеціальної операції оперативного підрозділу, зокрема, суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. Згідно із ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» під оперативно-розшуковою діяльністю розуміють систему гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Основним чинником цієї дефініції щодо питання нормативно-правового гарантування безпеки є те, що сфера застосування оперативно-розшукових заходів охоплює комплекс гласних і негласних заходів [1]. А тому головною правовою основою забезпечення безпеки суб'єктів ОРД є відомчі нормативні акти уповноважених підрозділів ОРД під грифом таємності. З огляду на викладене можна дійти висновку, що дослідження цієї тематики має чітко окреслену межу гласності і відповідно обмежене коло допустимих осіб.

Відповідно до видів заходів ОРД згідно зі ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» суб'єкти ОРД можна класифікувати як гласні та негласні. Проте в системі суб'єктів ОРД є особлива категорія осіб, які, реалізуючи завдання та функції ОРД, ставлять під загрозу власне життя та здоров'я. Знову-таки йдеться про осіб, укорінених у злочинне середовище з метою викриття та припинення організованої злочинної діяльності.